

Літаратурны Дацак

Ул. Клішевіч

Васіль Каліна

Раздзел II
(Працяг)**XIV**

Было тады ў разгара жніва —
У сяле гарачая пары.
Ніамедкі кайзер нецірліва
Ішоу на рускага цара.
І нечакана ўёс сяло
Вайны трывогай загулу.
К жыццю ня меў ніхто ахвоты,
Мужчыны звесілі галовы —
Іх жонкі — зайтрашнія ўдовы,
А дзецы — горкія сіроты.

XV

Як Васіля гняла калыска
На фронце башка ўтрымліва
Прасоўваліся Немцы блізка
Займалі вёскі, гарады.
Крывей дыміўся Петраград,
Кацоўскі фронт хутчай назад,
Цара з прастолу ветрам круціць,
Уцякае Керанскі ў спадніцы,
Паны кідаюць камяніцы —
Бушуе бура рэвалюцый.

XVI

Васіль ад страху чуць не плакаў
І зразумець ня мог ніяк,
Чаму Чырвоны бе Палікаў,
Чаму Чырвоных бе Палік.
Як толькі пан у вёску лез,
Хаваўся слянча ў лес.
Пан толькі скоса зіверху гляне,
«Пса кроў!» — і сышчуць бізуны,
Рабуюць, паляць, б'юць паны
І стогнуць бедных слянія.

XVII

Вось Сакавік. У Менску съята,
Кангэрс варушыца, як гром,
Залежнасць рве з Москвой пракліятай,
Каб дома быць гаспадаром,
А не нивольнікам вякі.
Ідуць з аружжам Случчакі,
Ўзьнімаюць съемла рух вялізны
За Беларусь завуць з сабою,
На ворага ўзьнімаюць зброяю,
Адважна б'юцца каля Візыны.

XVIII

Я веру у народ мой съемлы,
Сыны твае праз ночы мучы
Штандар наш бел-чырвона-белы
Да перамогі прынансуць.
І гэты сладкі прыдзе дзень,
Наволю прападзе, як цень,
Съюндзённы вецер абскуліць,
Крывавы віхар пройдзе міма
І будзеш ты мая радзіма
Цывісці шчасльваю на волі.

XIX

Як ланцугом цяжкім прыкуты

Твой дарагі табе народ,
Дык разварваць ніволи путы
Ідзі, сын, съемла напярэд:
Кідай агністых словаў кіч,
Крывею ворагу адзыць,
А сам ідзі эмгар ахвоча,
Ні кроку ў бок ад тай дарогі,
Што нас вядзе да перамогі
Ніколі, сын мой, не варочай.

XX

Ня мець на твары страху цені
І не крывацца, не стагнаць.
Чым станавіцца на калені,
Дык лепей горда памірань.
Сябе на выпадак прымусь
Ахвярай стаць за Беларусь.
Адважны будзь! Хай навет цела
За Беларусь загінуць можа.
Дык памажы, магутны Божа,
Ісьці бяз страху, цвёрда, съемла.

XXI

Навіны ў вёсцы беглі рэхам,
Жылі нядоўга напавер.
Аднойчы з заклікам прыехаў
У вёску Крывічы жаўнер.
«На нашы землі прыпілылі
Чырвоны ўжо Маскалі,
Зямлі сваёй каб не запляміць,
Грудзьмі на ворага установем,
Бушуе Случчыны паўстаньне,
На бой съяротны з Маскалімі!»

XXII

Перамага адвагу сіла,
Ды дух на згасніе малады,
Па сыну маці галасіла,
Ламала руکі ад бяды.
Растуць на могілках крыжы,
Прышоў з расплатам чужы.
На нашы нівы, нашы землі,
Расцеўся ў нас і гаспадарыць,
На землю ўпала ночы хмары
І вока Януса на дрэмле.

XXIII

Вясна хвіліны не патраціць,
Калі наплывамі раве.
Цьвілі пад сонцам сенажаці,
Каса зъвінела у трапе.
Дзень змораны ад працы лёг
На съvezкі скошаны мурог.
Прыроды моўчыкі мелеа снамі,
Высока месяца плыў у небе,
Рваці цэплы вецер хмараў зробе,
А вечар сладкі туманамі.

XXIV

Зімовымі вечарамі глыбокім
Арына з прасыніцай адна

Трэці Зъезд Беларускіх Савецкіх Пісьменнікаў

1. ПРАПАГАНДОВЫ БІЗУН САВЕЦКАЕ ЛІТАРАТУРЫ

Ад 15-га да 19-га верасня сёлетняга года, пасля піцігадавае перадышкі, у Менску адбываўся трэці зъезд беларускіх пісьменнікаў. Падзея няштодзённа, і таму варта над ёй затрымацца, хоць на часінку кароткага артыкулу.

Падзея гэтая няштодзённая ня толькі дзяліла таго, што пасля піцігадавае сінікага-такога зацішша ад вястроў партыйнае крыткі адбываўся пісьменніцкі зъезд, але таксама й таму, што гэта зъезд не якіх там перадавых даярак ці ўдарных кураводак, а пісьменнікаў — «інжынеруя чалавечы душ», як называў іх (фактычна, паўтарыў сказанае) на гэным-жа зъездзе Якуб Колас — г. зн. людзей, на якіх узложаны непасыльны аваўязак апраўдаўца перад шэрым чалавеку, ад прапаганды павінна хадзіць, як цену, на дзэрвяных восьях з ведамых «чырвоных абозаў» — сцяг, двухрадка й лёзунг: «Дасрочна здамо ўсё лепшае жыцця чалавеку, ад пропаганды гэтае нятурализм» — «Сталін! — радасна крикні, што нула Гіаўнікі «правілася...»

Уся савецкая «мірная» бэлэтрыстыка Саюзе мусіць адпачываць крыху, перапоўнена падобнай трафарэтнай білінамі ад фізычнае працы. Затое лыбірдоў. Кажы «твор» нагадвае воз спраўляеца з «сацыяльнымі заказамі» — «Савецкія здамо ўсё лепшае жыцця чалавеку, ад пропаганды гэтае нятурализм» — «Сталін! — радасна крикні, што нула Гіаўнікі «правілася...»

Пра лёзунг гэты беларускі грамадзянін імае права забыцца ні на часінку.

І вось яму напамінаюць, Але на гэта падрабынія ня толькі кінкі, каб іхнім

партыйным зъвестам напоўніць усе чытальны; на гэта траба ѹпесьно адпаведную, калі каму пяць захочацца; і на

лекіні сцэнары, калі каму ў кіно ўздумаецца; і п'есу, калі дзе тэатр ёсьць!;

Героі літаратурных твораў, стаўлянія ў піцігадавае сінікому чалавеку, ад праўдой апраўдаўваюць і лібрэто, калі можа папасыць ў мензурнаваны вайной калгас. Яны працуюць, цяжка ў падхварбованай штучным

энтузізмам атмасферы. У цэлым рамане публічнага адпачынку мусіць чыніцца стаўся рабам сінікі. Аб чым? Падаецца тут гэтыя інночынія чытальні праівівіднікі, дзяліцца з чытальнікамі пісьменнікі, настылівікі, падсцякі. Аб чым? Падаецца тут гэтыя інночынія чытальні праівівіднікі, дзяліцца з чытальнікамі пісьменнікі, настылівікі, падсцякі.

Алесь Стаковіч, малады беларускі працаік, напісаў пасля піцігадавае вайны раман на

калагнавану тему «Пад мірным небам», даволі прыхильна прынімаючы крытыкі ды

выйдадзены таксама ў польскім і расейскім перакладах.

Героі «Мірнага неба» адбудоўваюць і лібрэто, калі можа папасыць ў мензурнаваны вайной калгас. Яны працуюць, цяжка ў падхварбованай штучным

энтузізмам атмасферы. У цэлым рамане публічнага адпачынку мусіць чыніцца стаўся рабам сінікі. Аб чым? Падаецца тут гэтыя інночынія чытальні праівівіднікі, дзяліцца з чытальнікамі пісьменнікі, настылівікі, падсцякі.

«Засынаючы, у няяўнай мамент між сном а явай, Мартын убачыў сябе ѹдучым па широкім полі... Мартын ідзе, часамі з рук яно ўціч, Адгоніць сон зе яе вачей. У голаў думкі беглі роем. Арына ведала — на ўстане, Ахвяра Слуцкага Паўстаньня, Яе Сыцяпан зе замлі сырое.

«Засынаючы, у няяўнай мамент між сном а явай, Мартын убачыў сябе ѹдучым па широкім полі... Мартын ідзе, часамі з рук яно ўціч, Адгоніць сон зе яе вачей. У голаў думкі беглі роем. Арына ведала — на ўстане, Ахвяра Слуцкага Паўстаньня, Яе Сыцяпан зе замлі сырое.

«Засынаючы, у няяўнай мамент між сном а явай, Мартын убачыў сябе ѹдучым па широкім полі... Мартын ідзе, часамі з рук яно ўціч, Адгоніць сон зе яе вачей. У голаў думкі беглі роем. Арына ведала — на ўстане, Ахвяра Слуцкага Паўстаньня, Яе Сыцяпан зе замлі сырое.

«Засынаючы, у няяўнай мамент між сном а явай, Мартын убачыў сябе ѹдучым па широкім полі... Мартын ідзе, часамі з рук яно ўціч, Адгоніць сон зе яе вачей. У голаў думкі беглі роем. Арына ведала — на ўстане, Ахвяра Слуцкага Паўстаньня, Яе Сыцяпан зе замлі сырое.

«Засынаючы, у няяўнай мамент між сном а явай, Мартын убачыў сябе ѹдучым па широкім полі... Мартын ідзе, часамі з рук яно ўціч, Адгоніць сон зе яе вачей. У голаў думкі беглі роем. Арына ведала — на ўстане, Ахвяра Слуцкага Паўстаньня, Яе Сыцяпан зе замлі сырое.

«Засынаючы, у няяўнай мамент між сном а явай, Мартын убачыў сябе ѹдучым па широкім полі... Мартын ідзе, часамі з рук яно ўціч, Адгоніць сон зе яе вачей. У голаў думкі беглі роем. Арына ведала — на ўстане, Ахвяра Слуцкага Паўстаньня, Яе Сыцяпан зе замлі сырое.

«Засынаючы, у няяўнай мамент між сном а явай, Мартын убачыў сябе ѹдучым па широкім полі... Мартын ідзе, часамі з рук яно ўціч, Адгоніць сон зе яе вачей. У голаў думкі беглі роем. Арына ведала — на ўстане, Ахвяра Слуцкага Паўстаньня, Яе Сыцяпан зе замлі сырое.

«Засынаючы, у няяўнай мамент між сном а явай, Мартын убачыў сябе ѹдучым па широкім полі... Мартын ідзе, часамі з рук яно ўціч, Адгоніць сон зе яе вачей. У голаў думкі беглі роем. Арына ведала — на ўстане, Ахвяра Слуцкага Паўстаньня, Яе Сыцяпан зе замлі сырое.

«Засынаючы, у няяўнай мамент між сном а явай, Мартын убачыў сябе ѹдучым па широкім полі... Мартын ідзе, часамі з рук яно ўціч, Адгоніць сон зе яе вачей. У голаў думкі беглі роем. Арына ведала — на ўстане, Ахвяра Слуцкага Паўстаньня, Яе Сыцяпан зе замлі сырое.

«Засынаючы, у няяўнай мамент між сном а явай, Мартын убачыў сябе ѹдучым па широкім полі... Мартын ідзе, часамі з рук яно ўціч, Адгоніць сон зе яе вачей. У голаў думкі беглі роем. Арына ведала — на ўстане, Ахвяра Слуцкага Паўстаньня, Яе Сыцяпан зе замлі сырое.

«Засынаючы, у няяўнай мамент між сном а явай, Мартын убачыў сябе ѹдучым па широкім полі... Мартын ідзе, часамі з рук яно ўціч, Адгоніць сон зе яе вачей. У голаў думкі беглі роем. Арына ведала — на ўстане, Ахвяра Слуцкага Паўстаньня, Яе Сыцяпан зе замлі сырое.

«Засынаючы, у няяўнай мамент між сном а явай, Мартын убачыў сябе ѹдучым па широкім полі... Мартын ідзе, часамі з рук яно ўціч, Адгоніць сон зе яе вачей. У голаў думкі беглі роем. Арына ведала — на ўстане, Ахвяра Слуцкага Паўстаньня, Яе Сыцяпан зе замлі сырое.

«Засынаючы, у няяўнай мамент між сном а явай, Мартын убачыў сябе ѹдучым па широкім полі... Мартын ідзе, часамі з рук яно ўціч, Адгоніць сон зе яе вачей. У голаў думкі беглі роем. Арына ведала — на ўстане, Ахвяра Слуцкага Паўстаньня, Яе Сыцяпан зе замлі сырое.

«Засынаючы, у няяўнай мамент між сном а явай, Мартын убачыў сябе ѹдучым па широкім полі... Мартын ідзе, часамі з рук яно ўціч, Адгоніць сон зе яе вачей. У голаў думкі беглі роем. Арына ведала — на ўстане, Ахвяра Слуцкага Паўстаньня, Яе Сыцяпан зе замлі сырое.

«Засынаючы, у няяўнай мамент між сном а явай, Мартын убачыў сябе ѹдучым па широкім полі... Мартын ідзе, часамі з рук яно ўціч, Адгоніць сон зе яе вачей. У голаў думкі беглі роем. Арына ведала — на ўстане, Ахвяра Слуцкага Паўстаньня, Яе Сыцяпан зе замлі сырое.

Юрка Віцьбіч

Плыве з пад Святое гары Неман

АД АЎТАРА. Нарыс «Плыве з пад Святое Гары Неман» прысечаны паходжанню і лёсу геаграфічных назоваву на Беларусі, паводле навуковых дадзеных і народных паданняў. У нарысе прыгадваецца больш за 500 наших назовав — гары, мястечкі, паасобныя гістарычныя вёскі, гарадзішчы, крушны замак, узвышшы, вазёры, рокі, рэчкі, балаты, пушчы і г.д. У сувязі з колькасцю назовав стала патрэбнай іх клясыфікацыя, як напрыклад — назовы гістарычнага паходжання (Тураў, Заслаўе, Гнадзіна, Барысаў і г. д.), ад рэкаў і вазёраў (Полацак, Віцебск, Пінск, Бедасток і г. д.), ролігічнага паходжання (Пярунаў Мост, Ігумен, Духаўшчына, Мар’іна Горка і г. д.), ад людзкіх прозвішчаў (Азарычы, Баранавічы, Свір і г. д.), ад флёрі і файны (Берасцьце, Ельня, Бабруйск і г. д.), тапаграфічных (Гомель, Рагачоў, Масты і г. д.), ад выкананіяў і заняткаў насељніцтва (Ляды, Буды, Менск і г. д.), рознага паходжання (Нясьвіж, Чавусы, Слонім і г. д.). Адначасна з тым ішным назовам прыгадваю гістарычныя і літаратурныя помнікі, што маюцца да яго дачыненне (Пачаткі Летапісі, «Варкулабаўская Хроніка», «Слова аб палку Гтаравым» і г. д.), фальклёр (гістарычныя песні, прыказкі і г. д.), карыстаюся літаратурнымі рэзінісценцыямі (Купала — Маргілёў, Багдановіч — Ваўкавыск, Жылка — Вільні і г. д.), прыгадваю выдатных Беларусаў (Лев Сапега — Астроўна, Кастусь Каліноўскі — Мастаўляны, Цётка — Навас Вялейка і г. д.). І калі глыбокалаваны чытак яшчэ раз пераканаеца ў непаўторнасці і прыгажосці нашае Бацькаўшчыны, дык значыцца аўтар дасягнуў тae мэты, да якое імкненца ў сваёй працы.

*
«Магутны Божа, Уладар сусветаў
вялізных сондай і сэрп малых,
над Беларусій ціхой і ветлай
рассып праменне Свае хвалы.»

Натальля Арсеньева, «Малітва»

1

У Вечным горадзе, паблізу аркі Септымуса Севера, пабудаванай у 203 годзе ў гонар перамогі над Партаі, узвышаецца надгробак Ромулюса. Хто, незалежна ад свае нацыянальнасці, ія ведае яшчэ з часу свайго маленства паданняў аб двух братох, дзіцях Ромулюсе і Рэмусе, якіх выгадавала сваім малаком ваўчыца? Не падлягае смелеву, што гэта прыгожая легенда. Аднак разам з тым яна надзвычай харктэрная для нашае Прамата — старое і мудрае Эўропы. Запраўды — ад малака ваўчыцы паўстае грозны мужчыні Рома, Рым. І адразу ж прыгадваеца гэтае званы «Тройці Рым», што мае ня менш харктэрны назов — Масква. На мове фінскіх народоў «масква» — чорная, брудная вада. Ці наўрад у той далёкі час Маскви-рака, разам з сваймі прытокамі нагадала сучасныя натуральныя каналізацыйныя стокі, але для Масквы, як для стаўцы сплярша Маскоўшчыны, а потым царскае і савецкае Рәсеi, назову стаўся прароцкі, сымбалічным.

Ня менш цікавае паходжанне маючых назовав стаўціаў двух суседніх нам народаў. Украінскія навукоўцы спрабуюць прыстасавацца да паходжання назову свае стаўці і гоцкае «куе» і ангельскае «кеу», але народ пасвому развязвае гэтае пытаньне. Паводле падання, прыйшли зьнекуль трэы браты — Кій, Шчэк, Харыў і сястра іхняя Лыбядзь. Ад старэйшага брата горад атрымаў назову Кіев, у якім дагутуе ёсьце Шчэкавіцкая гара з старадаўнімі могілкамі, вуліца Харыўца, а паблізу ад гары і вуліцы выгінаеца рэчка Лыбядзь, што ўцякае ў славуты Дніпро. Польскія навукоўцы прыйшли да выяснаву, што іхняя стаўца паўстае з вёскі, якая калісьці належыла рыцару Варжу. І тут таксама народ стварае свае паданьне. На беразе Віслы, каля сталага перавозу праз яе, жыла даўнейшыя часы прыгожая ўдава Сава. Яна на ўстане была даць себе рады ні з сахой ні з нератам, а таму сталася кухаркай для шматлікіх падарожнікаў. І яна готак смачна варыла розныя сіравы, што ейныя кліенты — купцы і жаўнеры, урадоўцы і паломнікі — яшчэ з ракі голасна крчылі ёй:

— Варж Сава!

Калі ўзяць пад увагу, што гэргам Варшавы, якая спачатку называлася Варжсава, ёсьце грэка-рымская німфа Сирена,

дык ці не адбілася ў ёй празаічная толькі на першы погляд наяды Сава.

Мы Беларусы нагэтулькі прызываіліся да дарагіх наша-му сэрцу геаграфічных назовав свае краіны, што часам прости не заўважваю іхняе сваесаблівасці і прыгожасці. Між тым досьці парапаўці беларускія назовы з расейскімі. У Расейцаў, акрамя прыгаданае Масквы, ёсьце Калуга, Тула, Кастрама, Самара, Пенза, Тамбоў і розныя іншыя Аргамасы. Усе гэтыя назовы не расейскага паходжання і нічым рашуча аб славінах на прыгадваюць, што зразумела, бо Расейцы, паводле навукове мэтрыкі аб нараджэнні, зьяўляюцца ёўразійцамі, славянамонгольскім гібрыдам. У нас-жака за малым усе геаграфічныя назовы ёсьце беларускага, славянскага паходжання. Гэта нашыя далёкія па часе і родныя па крыві прыгодкі ахрысьцілі нашыя ўзвышшы і балаты, рэкі і вазёры, пушчы і парот, гэта яны надалі има працярబленым імі шляхом і гасцінцам, як і заснаваным імі гарадам, мястечкам і вёскам. Запраўды, прыгадайце — Вялейскую Падкову і Наваградзкі Горб, Качайла і Жакаўскі Мах, Князь і Сытазь, Бярозу і Лань, Налібокі і Вокаўскі Лес, Рубу і Перакагрыж, Гародню і Смаленск. Мы тубыльцы нашае краіны і калі прыгадаем пра яе, дык паводле вершу Пятруса Броўкі:

Былога быліны, старога паданыні
Плыўць, як ablітъ сонцам чаўны
Па краю зялёнім, прасторах біскрайніх
Ад Нёмна да Сожа, ад Буга да Гайні,
Па хвалях Дняпра і шырокай Дзвіні.
Бацькоў наших слава на іх узьбярэжжах,
Гамоніць пра гэта бары-байкary,
Гамоніць пра гэта і Полацку вежы
І Тураву сцены, і шум Белавежы
І роднага Менску сівия муры.

Нашая нацыя нараджалася ў вагні і крыва, якія потым праходзілі праз усю гісторыю Беларусі ад Менскай Няміры да Вяліскага Пакроўскага Поля. Не дарма для першых БНР-аўцаў наш дзіржавыны сцяг стаўся бел-крыававогненнім белым. Не выпадкова таксама для першых нацдэмамаў адной з нацыянальных эмблемаў стала шыпшина, з яе нібы крыва-вогненнімі кветкамі і гострымі дзідамі. Не аднойчы нашыя нацыянальныя ворагі спрабавалі ўвогуле сцвердзі нашае імя з памяці людзтва і з мапы Эўропы. Тым больш на лічыліся ніколі акупанты з нашымі геаграфічными назовамі, спрабуючы заўсёды і ў гэтыя галіне зьнішчыць бязь съледу нашае роднае і накінучу нам чужое.

Яшчэ вялікі князь маскоўскі Зымітры Данскі зынчайчы заснаваны Крывічамі Клічу на Асташкаў. Потым Іван Грэзны, у часе Лівонскіх войн, перайменаваў горад Белы ў Багародзіцы, Себеж у Івангород, Дзвінск у Барысаглебск, Ніжні замак у Полацку ў Стратлікі і г. д. Усе гэтыя змены народ сікніў, як тое лушпавінне, яшчэ да сімерці Івана Грэзнага. Ідучы пазней съледам расейскага царызму, расейскі бальшавізм зьмяніў Менск на Мінск, Паречча на Дзямідаў, Ігумен на Чэрвен, Раманава на Ленін, Койданава на Дзяржынск, Вызну на Чырвоную Слабаду, Князь або Жыд на Чырвоне, Прапойск на Слабургад і г. д. У сувязі з калектывізацией і асаблівіцай беларускіх вёскі, разам з сваймі часта-густа паэтычнымі назовамі, набыўшы імёны Варашылава і Кірава, Гусарава і Патолічава, Панамарэнкі і Чанавікі. І калі ні адзін геаграфічны назову ў СССР — хай сабе і Волга і Эльбрус не забіспечаны ад перайменавання, дык у БССР гэтыя змены набылі асабліві звязкі з харктаром.

Сталіца, горад мены — Менск ператварыўся ў Мінск адна-часна з докрэтамі аб перайменаванні Тыфліса ў Тбілісі. Хіба гэтае ня съветыць аб асаблівай увазе «старэйшага брата» да «малодшага»? Паречча набыло імя расейскага камісара, за-бітага тут вялікімі паўстанцамі. Назову мястечка Раманаву, старэйшыя за дынастыю Раманавых, і можа яшчэ раз даводзіў трапінесьць нашае паширанае прыказкі — Ні адзін Гаўрылыка, што ў Полацку. Дадатак Жыд да возера Князь зъяўляеца па свайму паходжанню не юдафобскім, а юдафільскім. Нарэшце самае спалучэнне гэтих назовав съветыць аб дэмакратычнай істоте беларускага народу. Да перайменавання Клімаві-

П. Сыч

В О С Е Н Ь

Галіне Ганчарэнка —

Аўтар

Пі, мая мілая, сонца Шампанії,
Хоць за вакном восень цяруніць
дажджком.

Мо' ашукаем восень мы сяньня,
Свой сум ашукаем віном...

Глянъ — залаціца сонца ў крышталі,
Дзе сонца — там бура, дык бура — на дне.
Што-ж, вып'ем і буру, каб не заспалі
У шэрай штодзёншчыны сыне.

Пасыль мы пойдзем каштановай алеяй,
Дзе скардзіца восень жоўтым лісьцем,
Разыўтаемся зь летам майм і надзей
І кожны ў свой бок мы пайдзём.

На разыўтаныні мы руکі гарачыя
Сыцінем і глянем у вочы бяз слоў.
На ўсходзе сыцодзёная раніца значыцца —
А яшчэ не дасьнілі мы сноў...

Дык дапівай. Хай крышталль ня
крыававіцца.
Годзе, што сэрца съякае крыўей!
Глянъ: скронь бярозы сівее —
іржавіцца...
Мілая, йдзі за вясной...

* * *

Павошта ты з пэрламі чулай мэлёдай
У душу мне насыпла сум і сумніў?
Пашто абдзіла ты рэха рапсоді
І пачуцьцяй, якія даўно я згубіў?

А я ўжо прывык быў да прозы і восені,
Начэй адзінокіх бяз крозаў і сноў,
Шэрага неба бяз радаснай просіні.—
Ці-ж варта спакой свой трывожыць ізноў?..

Праўда, у восень пры вогнішчы міла,
Вечар васенны мае свой чар.
Ды твая песьня зынішчаючай сілай
Не камін паліць — стыхійны пажар...

Усёж не забыцца мне гэтыя мінuty,
Калі ты мне пела знаёмы раманс,
І тоны, як каплі салодкай цыкуты,
Раскошны навеялі транс...

кага раёну ў Калінінскі, у гонар бескаляровага «ўсесаюзнага старшыні» Міхала Калініна,магчыма спрыгніліся беларускія нацкамуністы, ба гэты змене надае жартавільны характар ручай Калінішча, які адвеску працякае праз горад Клімавічы. Што датычыць мястечка Вызны, дык яно стала Слабадай дыс яшчэ Чырвонай, магчыма якраз таму, што ні адно роўнае па колькасці насељніка мястечка Беларусі не дало гэтулькі змагару з расейскім бальшавізмам — паўстанцаў, (Заканчэнне на 6-ай балоне)

Нявыразны, патаемны,
Стукне тут, адыйдзе ў бок.
Потым, выбраўшы мясціцу,
Дзесь запыніца, гудзе.
Але глуха, бы ў судзіні;
Ходзіць рэха па вадзе.
І ўжо дўгі не змаўкае!
Гак-гак! Гак-гак!
Нібы дрэва падсякяе
І кладзе там неікі знак.
Потым раптам шум панёсся,
Заскрывела штосьць там «крапа»!
Бы пад стукам тапара
Волат-дуб стары затрэсся
І павольна з шумам-гукам
Стай хіліца ён гальлём
І за сук чапіўшы сукам,
Возем гухкае камлём.
— Паваліў, а дрэвы цэль!..
Зара зноў пачне там сеч,
Любіць, бачыць, гэта дзела,
Не цкадуе сваіх плеч. —
Праўда, зноў гудзе сякера,
Глуха, бы з-пад каранёў
— Ну, пастой-жак ты, піявера.
Брамку ў стрэльбе дзед узьвёў,
Прылажыўся ён і бахнуў,
Бліснуў іскрамі агонь;
Як пярун, стрэл гэты трахнуў.
Рэха, бы той лёгкі конь,
Па-над возерам пабегла
Нязлічонай процмай ног
І каня свайго распрагла,
Дзесь пралаўшы ў чаратах:
Толькі гул пашоў з балота,
Бы ўзбудзіўся вадзянік.
На міг спынена работা,
Стук на момант там унік.
— Што, злыкаўся, недаверку? —
Усміхнуўся дзед у вус:
— Ці на трапіла ў «манерку»?
Ці на выскачыў дзе гуз?
Няхай стрэльба — не ламанка,
Але строліц — зробіц знак...
То ная стрэльба, а каханка,
Нават старасць ёй на брак.
— Дзедку, што ўсё гэта значыць?

Кажаш, там няма сълядоў,
Хоць сікера там і скача,
Крышыць комлі гушчароў,
І чуваць як дрэвы гучна
З шумам валаўца на дол...
Чалавеку — неспадружна:
Ты-ж пльнуеш неадлучна
І гаворыш, цэл і кол.
Непатоптана травінка,
А між тым работа йдзе,
І няма ёй тут упынку.
Во! ізноў тапор гудзе...
Так, няўцяна і таёмані...
Праўду ты казаў, дзядок...
Цёмна справа, дзедку, цёмна!
Нейкі зблутаны клубок.
— Эг-ж, хлопчыку, на съвеце
Многа розных ёсьць загадак,
Ды для іх ёсьць свой парадак,
Іх ключы — у іх прымеце.
Аб іх вечер нам гаворыць,
І шумяць аб іх лясы,
І глядзяць яны з расы,
Аб іх кажуць неба зоры,
Воды ў рэчках і азёрах,
Ліст на дзераве і цвёт,
Многа, хлопча, тых прымет.
Нават зъвер

Трэці Зъезд Беларускіх Савецкіх Пісьменьнікаў

(Заканчэнне з 4-ай балоны)

2. МАСКВА ПАДАЕ ТОН

Значыць, гледзіцы з месяця жнівеня на месяц верасень, у гэтым апошнім меўсяці трэці зъезд беларускіх савецкіх пісьменьнікаў. Пры гэтым важна адцеміць, што на канец гэтага году (на лістапад, відаць) рухуеца другі ўсесаюзны зъезд пісьменьнікаў, (першы быў у 1934 г.), у беспастрандай сувязі з якім і ладзілася ў Менску «генэральная рэспубліка».

Ужо ў чырвенні перадавіца 9-га нумара «Коммунист» — тэрэгтчынага па-літычнага часапісу ЦК камуністычнага партыі Савецкага Саюзу падала «до-місоль», на якое мусіў кіравацца тон зъезду беларускіх апівальнікаў «зямянога раю». У гэтым tone правядзенца і ўсесаюзная імпрэза.

Аб балючай патрэбе беларускага рэспубліканскага і ўсесаюзнага зъезду мы даведаёмся з самога перадавіцы «Коммунист» (гл. б. 25—26):

«Факты жыцця паказваюць, як моцныя яшчэ перажыткі капіталізму ў съедамасці і быце нашых людзей, як старавна намагаюцца іх падтрымаць і распалиць ворагі звонку! Хопіць у якой-небудзь дзялянцы аслабіць увагу да пытанняў ідэялігі, як гэта здарылася ў Кіраўніцтве Саюзу пісьменьнікаў, і раз-жа вылазяць на съвет чужых нам настроі ѹ тэорыі.

«Трэба адцеміць, што кіраўніцтва ѹ партыйнай арганізацыяй Саюзу савецкіх пісьменьнікаў не змаглі сваёчасова за-ніця прынцыпам, ясную пазыцыю ѹ важнейшых пытаннях развіція літаратуры. Перадъездная дыскусія ѹ камісіях і сэкцыях Саюзу пісьменьнікаў і на балоных ягоных друкаваных ворагаў аказалася пушчаная на самаёц. Ня прыпадкова, што ў гэтых абставінах сёйтой прабаваў адцігнуць нацыя кадры ад развязаных запрады актуальных і яшчэ нераспрацаваных або недостатковых распрацаваных пытанняў.

«Найважнейшее заданьне Саюзу савецкіх пісьменьнікаў складаєца з таго, каб выяснянішы ўсебакова шкоду тых варожых нам тэндэнцыяў, якія асабіцца вы-пукла зачалася апошнім часам у драматургі ѹ кіраўніцтвы (тэорыя бескан-фліктычніці — С. Я.), накіраваць амбяр-коўшаніе і развязаньне пытанняў літаратуры на правільную дарогу, стварыць неабходную творчую атмасферу ѹ сваёй арганізацыі».

«Коммунист» інакроўвае пісьменьні-каў на гэтыю «правільную дарогу» (гл. б. 12):

«Значыць, мастацтва акрэсліваеца тым, што яно дае мілёнам людзей. Найшырэйшыя масы — спажыўцы ѹ судзьдзі маствацтва. Савецкія пісьменьнікі, што вывучаюць дакладна жыццё, узбраеныя геніяльным вучэннем марк-сізму-лінізму, выразна разумеюць, што народ — адзіны стваральник матар'яльных і духовых вартаўствіц, запрадыны творца культуры».

І далей (б. 14): «Для далейшага разъ-

віцца літаратуры ѹ мастацтва вялікае прынцыповая значэнне мелі пастановы ЦК партыі ѹ пытаннях літаратуры, кіно, драматургі ѹ музыцы, прынятых у 1946—48 гадох. У гэных пастановах быў дадзены разрэз адпраў тэндэнцыям апалі-тычнасці, бязідэйнасці, фармалізму ѹ ворагу народу, што імкнулася рэштава-чаць ішрагу пісьменьнікаў і дзея-чоў мастацтва... Выдатныя мастацкія творы здольныя ствараць толькі тых літаратуры, якія ѹ сваёй працы кіруюцца палітыкай партыі ѹ савецкага дзяржавы».

3. ПЕРШАЯ ЛАСТАУКА ЗМЕНСКАГА САКРАТАРЫЯТУ ПАРТЫІ

Рэха маскоўская перадавіца пакіпала-ся ѹ Беларусь. У жыўлені сакратарыят камуністычнага партыі Беларусь ўдараў у звон кірытыкі ѹ праграмы. Пар-

тычныя сакратары з экспрэсіяй збі-рачынні ўраджаюць і закладвашы сілосу п'есаў

стасці спэціяльных праблемаў.

Перад намі 12-ы нумар таго-ж партыйнага камэртону, «Коммунист» за ме-

сяц жнівеня. На бальчыках 61—74 гэтага часапісу зъмешчаны артыкул сакратара ЦК КП Беларусі, тав. Т. Гарбунова, пад загалоўкам «За дальнейшы распрацо-саціялістичнай культуры».

Соўетскія пісьменьнікі, якія мажут сеё-тое даведацца пра

даслошні «росквіт саціялістичнай культуры» на Бацькаўшчыне, а таксама

наглядна прасачыць, як, націснутая ѹ маскоўскім ЦК кнопкі, трансформа-

торыкі, кіраўнікі, каб адрыгнуцца на

канцы проваду праз вусны Пятруса Броўкі, «старышыні Праўлення Саюзу Савецкіх Пісьменьнікаў Беларусі».

Перадраючы па чарзе ўсе дзялянкі

культурнага жыцця БССР, таварыщ Гарбуноў даходзіць урэшце ѹ да беларускай літаратуры, што «развязываеца

на прынцыпах саціялістичнага реаліз-

му пад непасрэднымі жывательнымі

уплывам (без яго нідзе не абыдзенца!

— С. Я.) рассейскае кісяльчнае літарату-

ры сталага нагляду камуністычнага

парыт.

Сакратарыят партыі сцьвярджаете (гл. б. 68—69):

«У паваенны беларускай літаратуры

выразна выдзяляюцца творы прысьве-

чаны, шырокаму элітаму выяўленыю

барыбцамі ѹ перамогам савецкага народу ѿ

Вялікай Айчыннай Вайне.

«Выдатнае месца ѿ паваенны беларус-

кай літаратуры займае тэма працы, ад-

будовы ѹ далейшага росту народнае га-

спадаркі ѹ культуры».

«Пісьменьніцкая арганізацыя ѹ партыйныя другі рэспублікі выявілі сур'ёз-

ныя памылкі ѹ творчысці пастаў А. Бя-

левіча й К. Буйлы, пасынкі творы ка-

торых цирпелі апалітычніцай, аб-

страктніцай. Паэты правільна ўстры-

нялі кірытыку друку ѹ грамадзтва (!) і сёлата не зъявілася ніводнага талковага

парыт.

Сакратарыят партыі сцьвярджаете (гл. б. 68—69):

«У паваенны беларускай літаратуры

выразна выдзяляюцца творы прысьве-

чаны, шырокаму элітаму выяўленыю

барыбцамі ѹ перамогам савецкага народу ѿ

Вялікай Айчыннай Вайне.

«Выдатнае месца ѿ паваенны беларус-

кай літаратуры займае тэма працы, ад-

будовы ѹ далейшага росту народнае га-

спадаркі ѹ культуры».

«Пісьменьніцкая арганізацыя ѹ партыйныя другі рэспублікі выявілі сур'ёз-

ныя памылкі ѹ творчысці пастаў А. Бя-

левіча й К. Буйлы, пасынкі творы ка-

торых цирпелі апалітычніцай, аб-

страктніцай. Паэты правільна ўстры-

нялі кірытыку друку ѹ грамадзтва (!) і сёлата не зъявілася ніводнага талковага

парыт.

Сакратарыят партыі сцьвярджаете (гл. б. 68—69):

«У паваенны беларускай літаратуры

выразна выдзяляюцца творы прысьве-

чаны, шырокаму элітаму выяўленыю

барыбцамі ѹ перамогам савецкага народу ѿ

Вялікай Айчыннай Вайне.

«Выдатнае месца ѿ паваенны беларус-

кай літаратуры займае тэма працы, ад-

будовы ѹ далейшага росту народнае га-

спадаркі ѹ культуры».

«Пісьменьніцкая арганізацыя ѹ партыйныя другі рэспублікі выявілі сур'ёз-

ныя памылкі ѹ творчысці пастаў А. Бя-

левіча й К. Буйлы, пасынкі творы ка-

торых цирпелі апалітычніцай, аб-

страктніцай. Паэты правільна ўстры-

нялі кірытыку друку ѹ грамадзтва (!) і сёлата не зъявілася ніводнага талковага

парыт.

Сакратарыят партыі сцьвярджаете (гл. б. 68—69):

«У паваенны беларускай літаратуры

выразна выдзяляюцца творы прысьве-

чаны, шырокаму элітаму выяўленыю

барыбцамі ѹ перамогам савецкага народу ѿ

Вялікай Айчыннай Вайне.

«Выдатнае месца ѿ паваенны беларус-

кай літаратуры займае тэма працы, ад-

будовы ѹ далейшага росту народнае га-

спадаркі ѹ культуры».

«Пісьменьніцкая арганізацыя ѹ партыйныя другі рэспублікі выявілі сур'ёз-

ныя памылкі ѹ творчысці пастаў А. Бя-

левіча й К. Буйлы, пасынкі творы ка-

торых цирпелі апалітычніцай, аб-

страктніцай. Паэты правільна ўстры-

нялі кірытыку друку ѹ грамадзтва (!) і сёлата не зъявілася ніводнага талковага

парыт.

Сакратарыят партыі сцьвярджаете (гл. б. 68—69):

«У паваенны беларускай літаратуры

выразна выдзяляюцца творы прысьве-

чаны, шырокаму элітаму выяўленыю

барыбцамі ѹ перамогам савецкага народу ѿ